

GYÓGYSZERÉSZETTORTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

Gyógyszerészet 38. 997–998. 1994.

Antall József és a magyar gyógyszerésztörténet

Dr. Szigetváry Ferenc

Antall József halálával nagy veszteség érte a magyar gyógyszerésztörténetet is. Ugy érezzük, kötelességünk közreadni illetve az utókor számára összefoglalni mindazt, amit személye és munkássága ezen diszciplína számára jelentett

Antall Józseffel a gyógyszerészek kapcsolata az 1960-as évek elején kezdődött, a Semmelweis Múzeum felállítása előtt, amikor az 1948. évi gyógyszerész centenáriumba új-járendezett Erney József Gyógyszerészeti Múzeum anyaga az 1962-es évi 44. sz. Eü. M. rendelet alapján átkerült a Semmelweis Múzeumba.

Az itt elindult kapcsolat fejlődött tovább Sopronban, a Gyógyszerésztörténeti Szakosztály megalakulása és a Soproni Patikamúzeum megnyitása alkalmával. A *Halmi professzor* által életrehívott szakosztály tevékenységébe kezdettől bekapcsolódott *Antall József*. A gyógyszerésztörténetet korábban művelők az idősebb korosztályokból tevődtek ki, komoly érdeklődéssel, nagy szakmai tapasztalattal, de – tisztelet a kivételnek – kevés, vagy korszerűtlen történelemszemlélettel. Ezen változtatott a képzett történész. Figyelmünket a korszerűbb, oknyomozó történelemszemlélet felé irányította, felhívva a figyelmet a történelmi jelenségek egymásra hatásának vizsgálatára, továbbá arra, hogy egy-egy adat magában még nem fogadható el hitelesnek, csupán ha több adat egybehangzó volta bizonyítja azt. Érdekesnek találtuk *Toynebe* elméletét, a kihívásra adott válasz alapján alakított ítéletet.

Míndez még sokkal teljesebbé vált, amikor a korábban csak néhányunkkal meglévő kapcsolat, hogy úgy mondjuk, intézményessé vált. Ez 1972-ben történt, amikor felvetettük az OTKI keretében létrehozandó gyógyszerésztörténeti továbbképzés szükségességét. Hozzáértésével segített kialakítani a továbbképzés tematikáját, a régi idők gyógyszerészetének ismertetésén túl a történelemmel foglalkozó diszciplínák alapismereteit, a szükséges, nélkülözhetetlen mértékig. Így került a továbbképzés anyagába a köztörténeti és művelődéstörténeti vezérfonal, helytörténeti alapismeretek; múzeumi szervezet és adminisztráció; levéltári alapismeret, múzeumi dokumentáció; könyvtári alapismeret; a művésztörténet alapjai. Mindezt a Semmelweis Múzeum szakavatott munkatársai adták elő. Ezekhez járult az Országos Levéltárban, múzeumokban, könyvtárban tartott gyakorlati foglalkozás; illetve a „nil nocere” elv megtartása érdekében a műtárgyakkal való foglalkozás – tisztítás, konzerválás és alapvető restaurálási módszerek –, szintén gyakorlattal. Maga a továbbképzés a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumban zajlott: a 26 résztvevő a múzeum munkatársaival és egymással baráti kapcsolatba került. Ez eredményezte, hogy a szakosztálynak a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum bázis-intézménye lett, illetve lehetővé vált az úgynevezett „megyei hálózat” kialakítása, ugyanis majdnem minden megye képviseltette magát a továbbképzésen. Belőlük alakult meg a „Múzeum Baráti Köre”.

A Semmelweis Orvostörténeti Múzeum Tudományos Tanácsának is volt ezen felül mindig 2–3 gyógyszerész tagja. Ezzel egyidőben – 1972-ben – vált lehetővé a gyógyszerésztörténeti témájú egyetemi doktori disszertációk elkészítése gyógyszerügyi szervezés tárgykörében, melynek kiharcolása *Zalai Károly* professzor érdeme. Ehhez a köz-történelmi szakszerűségért a felelősséget esetenként *Antall József* vállalta, ezzel támogatva a disszertáns munkáját, és szívesen vállalta az értekezések hivatalos bírálatát is.

Bízvást állíthatjuk, a szakosztály működéséhez sokban segített *Antall József* részvétele a vezetőség munkájában. Ez a tény és a továbbképzésen tanult segítették elő a hazai patikamúzeum és múzeumpatika hálózat létrejöttét. Nem érdektelen talán, ha felsorolásként említjük meg ezeket.

Angyal Patikamúzeum, Sopron, 1968.

Széchenyi Múzeumpatika, Győr, 1971.

Gyógyszerésztörténeti Szakgyűjtemény (időszaki kiállítás), Kőszeg, 1971–76.

Arany Sas, Gyógyszerésztörténeti Múzeum, Budapest, Vár, 1974.

Fekete Sas Patikamúzeum, Székesfehérvár, 1975.

Korányi F. Emlékmúzeumban a Budapesti Angyal Gyógyszertár officinája, Nagyikálló, 1977.

Arany Egyszarvú Patikaház Patikamúzeum, Kőszeg, 1980.

Orvos- Gyógyszerésztörténeti Múzeum, Kecskemét, 1985.

Telekessy István Patikamúzeum, Eger, 1987

Fekete Szerecseny Patikaház, és Gyógyszerésztörténeti Könyvtár, Patikamúzeum, Kőszeg, 1988.

Szerecsen és Gránátalma Múzeumpatikák, Pécs, 1990.

Célszerűnek mutatkozik, hogy *Antall József* szerepének megítéléséhez az említett patikamúzeumok közül a kőszegi létesítésének körülményeit foglaljuk össze.

A Vas Megyei Gyógyszertári Központ patikáiban – földrajzi helyzetükből adódóan – sok volt a történeti értékű anyag és a megyei-, városi-, Küttel családi levéltári adat. Ezt a Központ gyógyszerészei már az ötvenes évek végétől gyűjtötték. A múzeum felállítása előtt, még 1963-ban sokat vittek el ebből a Semmelweis Múzeum munkatársai. A „veszteség” pótlására úgy egyeztünk meg Sopronban, 1968-ban *Antall Józseffel*, hogy a Központ, Kőszeg városával és a Semmelweis Orvostörténeti Múzeummal szerződést köt a – különben őket illető – gyógyszerésztörténeti anyag helyben hagyandó, a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum tulajdonába kerülő, külön-gyűjteményként kezelendő voltáról. Ez a szerződés intézkedett a (fentebb említett) kőszegi gyógyszerésztörténeti szakgyűjtemény kiállításán való bemutatásáról, illetve a körülmények beérésekor patikamúzeum létesítéséről. Ez az idő 1976-ban érkezett el. A kőszegi jezsuita patikának másodlagosan helyet adó (1778–1910) épület műemléki felújításra került. A megye akkori vezetői szerették volna az 1910-ben a Budapesti Iparművészeti Múzeumnak eladott patikaberen-

dezást Kőszegre visszahozni. Időközben szisztematikusan begyűjtöttük a megye patikáiból a még fellelhető történeti anyagot. *Antall József* javaslatára kibővítettük a korábbi szerződést a megyével: ők adták a pénzt az épület-rekonstrukcióhoz, a bútorzat restaurálásához és a patikamúzeum üzemeltetéséhez. Ugyancsak az ő érdeme, hogy *dr. Miklós Pált* az Iparművészeti Múzeum akkor hivatalba lépő főigazgatóját, rábeszélte a kőszegi patikabútort ne a Nagytétnyi Bútorműzeumba helyezze át, hanem adja oda Kőszegre, tartós letét formájában a létrehozandó patikamúzeumnak. Ezen túlmenően az általa készített csomagterv tartalmazta az úgynevezett kőszegi második ütem, a volt Küttel féle „Fekete Szerecseny patikaház” múzeumi célra történő igénybevételét: az épület földszinti traktusát kiállítási célra, az emeletet gyógyszerésztörténeti könyvtár létesítésére. (A csomagterv 1980–88 között maradéktalanul megvalósult.) Elképzelhetjük, mennyi tárgyalásba és „diplomáciai” erőfeszítésbe került, amíg mindezt az akkori megyei vezetéssel el tudta fogadtatni, hisz az új szerződés értelmében a költségeket teljes mértékben a megye viselte.

A gyógyszerésztörténeti publikációk terén is iskolateremtő volt *Antall József* tevékenysége, amelyet az Orvostörténeti Közlemények főszerkesztőjeként végzett. Az anyagi lehetőségek szerint több gyógyszerésztörténeti szám napvilágot látott, de egy, gyógyszerésztől származó dolgozat is jelent meg, a periodikában megkövetelt nemzetközileg elismert színvonalon.

Szólunk kell *Antall József* szerteágazó nemzetközi tevékenységéről is. A Magyar Orvostörténelmi Társaság főtitkáráként elismertségét, megbecsülését öregbítette a XXII. Nemzetközi Orvostörténeti Kongresszus budapesti megrendezése 1974-ben, amely egyben hazánk értékelését is sokban segítette előbbre vinni.

Ugyanígy nagyon sikeresnek ítélték külföldön is az Intézet munkatársaira és az MGYT vezetőire támaszkodó másik, általa szervezett nemzetközi kongresszust, a Nemzetközi Gyógyszerésztörténeti Társaság 1981-ben lezajlott budapesti XXV. kongresszusát. Az említettek nagyban erősítették külföldi értékelését és kapcsolatait, amelyek közül jónéhány alapjául szolgált későbbi, miniszterelnökként kialakított kapcsolatainak.

A Magyar Orvostörténelmi Társaság főtitkáráként majd elnökeként az egészségügyben képviselt munkamegosztás

arányában támaszkodott a gyógyszerészekre, gondosan vigyázva, hogy számarányuknak megfelelő képviseletet kapjanak a Társaság vezetésében. A Magyar Gyógyszerészeti Társaság Gyógyszerésztörténeti Szakosztályát az Orvostörténelmi Társaság Szakosztályaként változtatás nélkül elismerte, illetve rendezvényeinek helyett biztosított az Intézetben.

Hosszú éveken át tagja volt az MGYT vezetőségének, amelynek ülésén sokszor adott aktuális tanácsot az egyes megoldandó problémáinkhoz. Az elnökség mindig hallgatót javaslatára, melyek rendszeresen beváltak.

Nem lenne teljes a róla alkotott képünk, ha nem emlékezünk meg *Antall Józsefről* az emberről, egyéni tulajdonságairól. Legelőször sokrétű tudása, ismeretanyaga volt lenyűgöző. Mindenhez érdemben tudott hozzá szólni; hogy két szélsőséget említsünk, a frenológiától – Clausewitzig. És hogyan tette ezt! Tele volt a kérdéssel kapcsolatos anekdotákkal, s ezeket nagyon jól is adta elő. Telítve volt sziporkázó humorral, melyet azonban sohasem más rovására, célzottan alkalmazott. Nyoma sem volt benne a felsőbbrendűségnek, gógnak, aroganciának; ugyanakkor bárkinek, bármi problémájában, nehézségeinek megoldásában, készségesen segített, ha másképp nem tudott, legalább hasznos jó tanáccsal. Derűs volt körülötte a levegő, közvetlen munkatársai rajongtak érte, nagyon jó volt az Intézetben a „munkahelyi légkör”. Ugyanezt éreztük mi, a Szakosztály tagjai is. Túlzás nélkül állíthatjuk, haza jártunk a múzeumba. Intézetéért, barátaiért bátran kiállt mindenkor.

A kerekasztal tárgyalások idején történelmi napok köszöntöttek ránk. A politikus *Antall Józsefről* megemlékezésünk már nem szól, ezen a téren végzett tevékenységét majd – a kellő rálátást biztosító idő elteltével – a történelem fogja értékelni.

A hazai gyógyszerésztörténetben iskolateremtő, meghatározó szerepét, tanítását, minden körülmények között meg kell őriznünk a jövőben is, mert maradandót alkotott, jó ügyet szolgált. Emlékét megőrizni, iránymutatását követni kötelességünk.

F Szigetváry: *József Antall and the Hungarian history of pharmacy.*

(Kőszegi Patikamúzeum, Kőszeg, Jwisch tér 11)

A horkoló ember igazi sorcsapás a családtagok, szobatársak számára.

De tudnunk kell, hogy a horkoló maga is szenved, amikor nyelve alaktalan masszaként hátracsúszik, és elzárja a levegő útját. Ez fulladáshoz közeli állapotot idézhet elő. A horkolást ma már népbetegségnek tekinthetjük.

A Dr. Walter-féle Horkolásgátlót keresse a megyei gyógyszerári központokban.